

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ПУБЛІЧНОГО ПРАВА
ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ВИННИЧЕНКА**

ІЛЬЄНКОВ Олександр Олегович

УДК 342.9

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ РЕАЛІЗАЦІЇ
ФУНКЦІЙ ПРОКУРАТУРИ**

12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

**Автореферат дисертації
на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук**

Кропивницький – 2024

Дисертацією є рукопис

Робота виконана в Науково-дослідному інституті публічного права

Науковий керівник:

доктор юридичних наук, професор
Шатрава Сергій Олександрович,
Харківський національний університет внутрішніх справ,
завідувач науково-дослідної лабораторії
з проблем досудового розслідування

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор
Журавльов Дмитро Володимирович,
Офіс Президента України,
заступник керівника Департаменту з питань
громадянства, помилування, державних нагород –
керівник управління з питань помилування

доктор юридичних наук, професор
Вітвіцький Сергій Сергійович,
Донецький державний університет внутрішніх справ,
ректор

Захист відбудеться 24 травня 2024 р. о 12.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 23.053.05 Центральноукраїнського державного університету імені В. Винниченка за адресою: 25006, м. Кропивницький, вул. Шевченка, 1

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Центральноукраїнського державного університету імені В. Винниченка за адресою: 25006, м. Кропивницький, вул. Шевченка, 1

Автореферат розіслано 22 квітня 2024 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

О.А. Сокурєнко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Обґрунтування вибору теми дослідження. На сьогоднішній день Україна продовжує підтримувати стійкі темпи у впровадженні фундаментальних структурних реформ, визначаючи цілі та пріоритети реформування, а також конкретні заходи, спрямовані на розвиток різних галузей та видів діяльності. Реформа прокуратури в Україні відзначилася значним впливом на зовнішні й внутрішні процеси функціонування цієї системи. Після широкомасштабних інституційних та функціональних змін прокуратурі України відповідно до міжнародно-правових стандартів прокурорської діяльності та статусу прокурорів були позбавлені функції нагляду за додержанням і застосуванням законів. Починаючи з роботи Державного бюро розслідувань, прокурори були позбавлені функцій досудового розслідування.

В умовах сьогодення створюються передумови для впровадження в діяльність прокуратури принципів ефективності, професіоналізму, незалежності та відповідальності. Здійснюються заходи з оцінювання відповідності прокурорів критеріям фахової компетентності, доброчесності та професійної етики, а також надається можливість усім доброчесним кандидатам з необхідними теоретичними знаннями та практичними навичками на конкурсних засадах зайняти посаду прокурора у будь-якому органі прокуратури. Також посилюються гарантії професійного розвитку працівників прокуратури.

Фактори загальноінституційного, функціонального, організаційного, кадрового та матеріально-технічного характеру, які лежать в основі реформування, свідчать про необхідність розвитку прокуратури з використанням програмно-цільового методу. Хоча деякі напрямки успішно реформовані, прокуратура все ще стикається з рядом законодавчих, організаційних та правозастосовних проблем. В той же час, в прокуратурі є невикористаний потенціал. Цей потенціал має бути реалізований через концепцію збалансованого, послідовного та поступового стратегічного планування. Отже, дослідження адміністративно-правового механізму реалізації функцій прокуратури з позиції адміністративно-правової науки на сьогодні є актуальним, своєчасним і таким, що потребує поглибленого вивчення.

Зв'язок теми дисертації із сучасними дослідженнями. На важливість дослідження проблематики щодо організації та функціонування органів прокуратури з позиції адміністративного права звертали увагу вчені під час підготовки та написання монографій, дисертаційних досліджень, наукових статей, як: Банах С.В. «Адміністративно-правове забезпечення функціонування органів прокуратури України», Демків Д.М. «Адміністративно-правове забезпечення взаємодії Спеціалізованої антикорупційної прокуратури з іншими правоохоронними органами», Севрук Ю.Г. «Адміністративно-правове забезпечення реалізації функцій прокуратури України в контексті реформування органів кримінальної юстиції», Кальчук О.М. «Адміністративно-правове регулювання правозахисної діяльності органів прокуратури України», Кобилянський О.М. «Адміністративно-правові відносини, що виникають за

участю органів прокуратури», Махніцький О.І. «Адміністративно-правові засади дотримання прав людини в діяльності органів прокуратури», Стефанчук М.М. «Теоретико-методологічні та організаційно-правові засади реалізації прокуратурою України представницької функції» тощо. Враховуючи достатню кількість наукових публікацій у цій сфері, все ж такі є потреба в оновленому погляді на адміністративно-правовий механізм реалізації функцій органами прокуратури враховуючи кардинальні зміни, які відбуваються на теренах Української держави.

Питаннями адміністративно-правового механізму реалізації функцій органами державної влади в цілому займалися такі вчені як В. Б. Авер'янов, О. М. Бандурка, О. І. Безпалова, С.С. Вітвіцький, В. Г. Гриценко, Ю. В. Гаруст, О. В. Джафарова, О. С. Дніпров, О. Ю. Дрозд, Д. В. Журавльов, М. В. Калатур, В. М. Кондратенко, Т. О. Коломоєць, О. В. Кузьменко, А. А. Манжула, Є. Ю. Соболев, С. О. Шатрава, Р. В. Шаповал, О. М. Фесенко, В. М. Юрах та інші. Доктринальні напрацювання вищенаведених вчених стали добрим науковим доробком при формулюванні авторських наукових позицій та висновків. Отже, із врахуванням наведеного, питання визначення особливостей адміністративно-правового механізму реалізації функцій органами прокуратури є на сьогодні вельми актуальними та своєчасними.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами.

Дисертаційне дослідження спрямовано на реалізацію основних положень Закону України «Про прокуратуру» від 14 жовтня 2014 № 1697-VII, Стратегії розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021-2023 роки, затвердженої Указом Президента України від 11 червня 2021 року № 231/2021, Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023-2027 роки, затвердженого Указом Президента України від 11.05.2023 № 273/2023, Стратегії розвитку прокуратури на 2021-2023 роки, затвердженої наказом Генерального прокурора від 16 жовтня 2020 № 489, Стратегії розвитку Національної академії правових наук України на 2021–2025 роки, затвердженої постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 26 березня 2021 року № 12-21, а також плану науково-дослідної роботи Науково-дослідного інституту публічного права «Правове забезпечення прав, свобод та законних інтересів суб'єктів публічно-правових відносин» (номер державної реєстрації 0120U105390).

Мета і завдання дослідження. *Мета* наукового дослідження полягає в опрацюванні існуючих на сьогодні теоретичних та практичних напрацювань щодо змісту та особливостей функціонування інституту прокуратури через адміністративно-правовий механізм реалізації її функцій, а також формулювання науково обґрунтованих пропозицій та рекомендацій щодо удосконалення зазначеної діяльності із врахуванням кардинальних змін, що відбуваються на теренах Української держави.

Для досягнення зазначеної мети в дисертації необхідно вирішити такі основні *завдання*:

– з'ясувати стан дослідження проблематики становлення та розвитку органів прокуратури;

– визначити поняття та структура адміністративно-правового механізму реалізації функцій прокуратурою;

– охарактеризувати правові засади адміністративно-правового механізму реалізації функцій прокуратури та окреслити місце в ньому адміністративного законодавства;

– розкрити особливості організації здійснення нагляду за додержанням законів органами, що проводять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство;

– з'ясувати зміст наглядової діяльності за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян;

– охарактеризувати інститут представництва інтересів громадян або держави в суді у випадках визначених законом;

– сформулювати перспективні напрями міжнародного співробітництва як однієї із функцій прокуратурою;

– окреслити особливості здійснення державного контролю за реалізацією прокуратурою своїх функцій та напрями удосконалення законодавства.

Об'єктом дослідження є публічно-правові відносини, що виникають в процесі діяльності органів прокуратури.

Предметом дослідження є адміністративно-правовий механізм реалізації функцій прокуратури.

Методи дослідження. Для вирішення завдань наукового дослідження та досягнення поставленої мети роботи були застосовані філософські, загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання. *Аксиоматичний* метод був застосований з метою дослідження проблематики становлення та розвитку органів прокуратури (підрозділ 1.1). Застосування методу сходження від *абстрактного до конкретного* дозволило визначити поняття та структуру адміністративно-правового механізму реалізації функцій прокуратурою (підрозділ 1.2). Досліджуючи правові засади адміністративно-правового механізму реалізації функцій прокуратури та місце в ньому адміністративного законодавства, було використано *структурно-функціональний* метод (підрозділ 1.3).

При розкритті змісту особливостей організації здійснення нагляду за додержанням законів органами, що проводять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство, було застосовано *логіко-семантичний* метод. (підрозділ 2.1). *Системно-структурний* метод надав можливість розкрити зміст нагляду за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян (підрозділ 2.2). Методи *аналізу та синтезу* були використані при визначенні представництва інтересів громадянина або держави в суді у випадках визначених законом (підрозділ 2.3).

Для узагальнення емпіричних даних щодо міжнародного співробітництва як основи реалізації функцій прокуратури було застосовано такі методи як: *порівняльно-правовий, прогнозування та метод узагальнення* (підрозділи 3.1). Досліджуючи особливості державного контролю за реалізацією прокуратурою

своїх функцій та напрямки удосконалення законодавства було застосовано метод *класифікації, індукції та дедукції* (підрозділи 3.2).

Теоретичною основою дисертаційного дослідження стали науково-теоретичні розробки дослідників у різних галузях права та загальної теорії держави і права, філософії та соціології. Особливу увагу приділено працям відомих українських та зарубіжних вчених у сфері конституційного та адміністративного права, теорії управління та інших правових наук.

Нормативну основу дисертаційного дослідження складають Конституція України, міжнародні нормативно-правові акти, що встановлюють стандарти діяльності відповідних інституцій, законодавчі акти, які регламентують діяльність органів прокуратури, а також накази та розпорядження Генерального прокурора щодо організації та функціонування органів прокуратури.

Інформаційну та емпіричну базу дисертаційної роботи склали довідкові видання, звіти, довідки про результати роботи органів прокуратури за окремими напрямками діяльності, а також власний досвід роботи здобувача в органах прокуратури.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертаційна робота є комплексною та системною роботою щодо оновленого бачення реалізації функцій прокуратури через адміністративно-правовий механізм із врахуванням суттєвих змін суспільного розвитку, які відбуваються на теренах України. У результаті проведеного дослідження сформульовано низку наукових положень, висновків та пропозицій, зокрема:

вперше:

– погляди на сутність адміністративно-правового механізму реалізації функцій прокуратурою шляхом представлення його як динамічного системного утворення, що характеризується внутрішньою зорганізованістю, взаємозв'язком та взаємодією нормативних, інституційно-організаційних, інструментально-функціональних, ресурсно-забезпечувальних елементів, за допомогою яких спеціально уповноваженими суб'єктами здійснюється цілеспрямований вплив на адміністративно-правові відносини, які виникають в процесі реалізації функцій прокуратурою з метою захисту прав і свобод людини, загальних інтересів суспільства, забезпечуючи трансформацію визначених цілей та завдань у визначений правовий результат – належний рівень законності та правопорядку в державі;

– обґрунтовується доцільність ідентифікації сутності категорії «нагляд за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян» через призму диференційованого дискурсу, який включає об'єднання спільною метою трьох самостійних різновидів реалізації прокурорського нагляду (активованих прийняттям індивідуальних актів, де предметом перевірки в контексті судових актів є процедура їхнього виконання, а адміністративних – підстави прийняття та застосування) щодо здійснення уповноваженими особами комплексу обмежень особистої свободи громадян як кримінально-процесуального характеру, так і поза означеною сферою;

– сформульовано пропозиції та рекомендації щодо внесення змін і доповнень до чинного законодавства в частині удосконалення адміністративно-правового механізму реалізації своїх функцій органами прокуратури;

удосконалено:

– розуміння ролі та формуючого впливу правових засад в системному вимірі теоретичної конструкції адміністративно-правового механізму реалізації функцій прокуратури в контексті їх характеристики як а) статичної елементної складової цілісної конструктивної системи, що функціонує лише у динаміці; б) нормативного підґрунтя функціонування інституційно-організаційних, інструментально-функціональних, ресурсно-забезпечувальних елементів, тобто належного та ефективного функціонування всього механізму;

– положення щодо розуміння поняття та структури адміністративно-правового механізму реалізації функцій органами прокуратури, що дало змогу сформулювати комплексне уявлення про особливості та елементний склад останнього;

– наукові узагальнення, що використання категорії «законні інтереси держави» у контексті формулювання юрисдикційного поля для судового захисту прокурором з одного боку є цілком виправданим кроком, оскільки так забезпечується правова визначеність і чіткість дій в межах закону (у випадку апелювання категорією «державні інтереси» потенційно існує ймовірність виникнення зловживань правом на звернення до суду), однак з іншого боку – через несвоєчасність внесення змін і доповнень до чинного законодавства в аспекті слідування динамізму суспільних відносин або виникнення ситуацій непередбачуваного характеру держава фактично втрачає можливість судового захисту, що є неприпустимим з конституційної точки зору;

– характеристику процедурної складової здійснення державного контролю за інституціональною, функціональною, інструментальною та організаційними складовими;

дістали подальшого розвитку:

– періодизація дослідження проблематики становлення та розвитку органів прокуратури з урахуванням умовно окреслених етапів реформування прокуратури незалежної України, пов'язаних із прийняттям Закону України «Про прокуратуру» від 14 жовтня 2014 року, змін до Конституції України від 2 червня 2016 року та Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо першочергових заходів із реформи органів прокуратури» від 19 вересня 2019 року;

– результати аналізу ретроспективи становлення відомчого регулювання особливостей організації здійснення нагляду за додержанням законів органами, що проводять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство у формі узагальнення, що цей різновид наглядової діяльності прокурорів хоч і об'єктивується єдністю видового напрямку діяльності правоохоронних органів, проте включає два самостійних об'єкти нагляду, які необхідно диференціювати як в аспекті формальності, так і змістовності;

– обґрунтування переваг функціонування неінституційних («неформальних») альянсів у контексті міжнародного співробітництва органів

прокуратури як ефективних сучасних механізмів прямої взаємодії між суб'єктами міжнародних відносин, що характеризується відсутністю зайвого формалізму процедур та механізмів, оперативністю та гнучкістю у способах вирішення спільних завдань та досягнення спільних інтересів;

– положення щодо напрямів вдосконалення адміністративно-правового регулювання діяльності органів прокуратури через дослідження інституціональної та функціональної складової зазначеного інституту.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що в подальшому вони можуть бути використані у:

– *науково-дослідній сфері* – для подальшої розробки загальнотеоретичних досліджень щодо адміністративно-правового механізму реалізації функцій органами прокуратури (акт впровадження у науково-дослідну діяльність Харківського національного університету внутрішніх справ від 11.01.2024 р.);

– *правотворчій сфері* – висновки та пропозиції, що містяться в дисертації можуть бути використані для вдосконалення чинного законодавства, особливо тієї його частини, яка стосується адміністративно-правового механізму реалізації функцій органами прокуратури;

– *правозастосовній сфері* – отримані результати дозволять покращити практичну діяльність органів прокуратури щодо реалізації окремих функцій органів прокуратури (акт впровадження в діяльність Харківської окружної прокуратури Харківської області від 02.02.2024);

– *освітньому процесі* – положення і висновки дисертації використовуються при викладанні дисциплін «Судові та правоохоронні органи», «Забезпечення прав людини в діяльності правоохоронних органів», «Адміністративний процес» під час підготовки лекцій і навчальних посібників з даної тематики (акт впровадження в освітній процес Харківського національного університету внутрішніх справ від 10.01.2024 р.).

Апробація результатів дисертації. Підсумки розроблення проблеми в цілому, окремих її аспектів, одержані узагальнення і висновки було оприлюднені на міжнародних науково-практичних конференціях: «Науково-практичні засади розвитку наукової думки на сучасному етапі державотворення» (м. Київ, 22–23 вересня 2021 р.). «Правові проблеми сучасності та наукові підходи до їх вирішення» (м. Київ, 25–26 січня 2023 р.); «Інноваційні підходи до реформування сучасного законодавства» (м. Київ, 20–21 квітня 2023 р.).

Публікації. Основні положення та висновки дисертації відображено у п'яти наукових статтях, з яких чотири опубліковано у наукових фахових виданнях України, одну – в іноземному науковому виданні, а також у трьох тезах наукових повідомлень на міжнародних науково-практичних конференціях.

Структура дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, які об'єднують вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Повний обсяг дисертації становить 255 сторінок. Список використаних джерел містить 376 найменування і займає 43 сторінки, додатки займають 6 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертації, визначено її зв'язок із науковими програмами, планами, темами, грантами, окреслено мету й завдання, об'єкт і предмет, а також методи дослідження, наукову новизну та практичне значення отриманих результатів, наведено дані про апробацію матеріалів дослідження, структуру та обсяг роботи.

Розділ 1 «Загально-правова характеристика адміністративно-правового механізму реалізації функцій прокуратури» складається з трьох підрозділів, у яких розкрито генезу дослідження проблематики становлення та розвитку органів прокуратури, визначено поняття та структуру адміністративно-правового механізму реалізації функцій прокуратурою, схарактеризовано правові засади адміністративно-правового механізму реалізації функцій прокуратури та місце в ньому адміністративного законодавства.

У *підрозділі 1.1 «Генезис дослідження проблематики становлення та розвитку органів прокуратури»* зазначено, що наукове дослідження будь-якого правового явища детермінує об'єктивну необхідність комплексного пошуку та опрацювання сукупності джерел наукових розвідок, що стосуються як загальних, так і спеціальних аспектів досліджуваної тематики. Наголошено, що формування широкого діапазону джерельної бази дослідження та подальший її критичний аналіз дозволяє забезпечити всебічність дослідження, провести комплексну систематизацію наукових даних, здійснити акумулювання достовірних та інформативно цінних джерел з метою з'ясування невирішених, проблемних і дискусійних питань щодо реалізації функцій прокуратури, а також за результатами дослідження сформуванати наукове бачення щодо пріоритетних напрямів удосконалення адміністративно-правового механізму реалізації функцій прокуратури, що має важливе як науково-теоретичне, так і практичне значення в умовах триваючого реформування органів прокуратури в контексті європейського вектору розвитку України.

Проведений комплексний огляд та аналіз дослідження стану наукової розробленості проблематики становлення та розвитку органів прокуратури показав, що різні аспекти організації та функціонування прокуратури були предметом великої кількості наукових досліджень як вчених-адміністративістів, так і представників інших галузей права протягом усіх років незалежності України. Встановлено, що проблематика адміністративно-правового механізму реалізації функцій прокуратури має здебільшого фрагментарний характер – наукові пошуки здійснювалися або дотично до окресленого предмета дослідження в межах питань більш загального характеру, або в контексті особливостей реалізації окремих функцій прокуратури. Виявлено, що більшість наукових досліджень, присвячених реалізації окремих функцій прокуратури проводилося в межах спеціальностей 12.00.09 та 12.00.10.

Зауважено, що низка ґрунтовних праць, присвячених окремим аспектам організації та функціонування органів прокуратури втратила актуальність та науково-практичну цінність як у зв'язку із численними змінами вітчизняного

законодавства щодо функціонального призначення прокуратури України, так і з появою нових викликів, які постали перед органами прокуратури у зв'язку із повномасштабним вторгненням РФ. Визначено трьохетапну періодизацію дослідження проблематики становлення та розвитку органів прокуратури. З урахуванням проведеного аналізу констатовано, що комплексне монографічне дослідження адміністративно-правового механізму реалізації функцій прокуратури на сьогодні не проводилося.

Підрозділ 1.2 «Поняття та структура адміністративно-правового механізму реалізації функцій прокуратурою» присвячений визначенню змісту та елементів адміністративно-правового механізму реалізації функцій прокуратурою.

З метою розкриття сутності та визначення особливостей категорії «адміністративно-правовий механізм реалізації функцій прокуратурою» проаналізовано поняття, які є широко розповсюдженими у науковому обігу поряд із досліджуваною категорією, зокрема такі як «правовий механізм», «механізм правового регулювання», «механізм держави», «адміністративно-правовий механізм» тощо з позиції основних теоретико-правових підходів, через які наведені категорії розглядаються у правовій доктрині – статичного та динамічного. Визначено, що особливістю «адміністративно-правового механізму реалізації функцій прокуратурою» є поєднання статичних та динамічних елементів. Водночас у загальному вигляді дану категорію слід схарактеризувати як динамічне утворення, оскільки наявність динамічних елементів генерує системну взаємодію усіх складових конструктивної системи, забезпечуючи безпосереднє її функціонування у практичному вимірі.

Сформовано комплексне уявлення про зміст, характерні ознаки та внутрішню елементну будову адміністративно-правового механізму реалізації функцій прокуратурою, яку запропоновано розглядати як сукупність: 1) нормативних (норми адміністративного права, об'єктивовані в нормативно-правових актах, що регламентують реалізацію функцій прокуратурою); 2) інституційно-організаційних (чітко визначена Законом України «Про прокуратуру» система суб'єктів, уповноважених здійснювати функції прокуратури та організаційні зв'язки, що забезпечують належне функціонування такої системи); 3) інструментально-функціональних (форми та методи реалізації функцій прокуратури); 4) ресурсно-забезпечувальних (кадрове, соціальне, матеріально-побутове, організаційне, технічне, інформаційно-аналітичне забезпечення тощо) елементів, кожен з яких має власне призначення, одночасно обумовлене єдиною метою функціонування всього механізму задля досягнення бажаного правового результату.

У підрозділі 1.3 «Правові засади адміністративно-правового механізму реалізації функцій прокуратури та місце в ньому адміністративного законодавства» звертається увага на відсутність єдності науково-теоретичних підходів щодо розуміння поняття «правові засади» і суміжних теоретико-правових категорій, зокрема таких як «принципи», «правові основи», «нормативно-правові основи», «нормативно-правові засади», «адміністративно-правові засади» тощо, які нерідко вживаються у науковій літературі правничого

спрямування якщо не в абсолютно полярних, то в певній мірі дивергентних значеннях. Наголошено, що співвідношення та розмежування даних термінів продовжує залишатися одним із дискусійних питань в юридичній науці, в тому числі у зв'язку із відсутністю уніфікованого застосування категорій «основи», «засади», «принципи» у чинному законодавстві. З метою уточнення змісту поняття «правові засади адміністративно-правового механізму реалізації функцій прокуратури» проведено аналіз чинного законодавства України щодо термінологічного застосування поняття «правові засади» і суміжних теоретико-правових категорій, а також узагальнено науково-теоретичні підходи щодо їх тлумачення.

Акцентовано увагу, що чіткість та недвозначність термінології є одним із критеріїв якості тексту нормативно-правових актів. Існуюча неузгодженість термінологічної бази, зокрема відсутність уніфікованості щодо застосування категорій «засади», «принципи», «основи», що має місце у низці статей та назв розділів Закону України «Про прокуратуру», призводить до неоднозначного тлумачення та застосування приписів Закону. Запропоновано відповідні зміни до Закону України «Про прокуратуру» з метою усунення термінологічних розбіжностей.

Обґрунтовано доцільність тлумачення правових засад адміністративно-правового механізму реалізації функцій прокуратури з позиції вузького підходу до їх розуміння – як нормативного підґрунтя належного та ефективного функціонування такого механізму, репрезентованого сукупністю правових норм, об'єктивованих в нормативно-правових актах різної юридичної сили, що виступають нормативною межею функціонування інституційно-організаційних, інструментально-функціональних, ресурсно-забезпечувальних елементів адміністративно-правового механізму реалізації функцій прокуратури. Комплексно досліджено систему правових засад адміністративно-правового механізму реалізації функцій прокуратури з урахуванням критерію юридичної сили. Наголошено на важливості міжнародної складової в системному ракурсі правових засад адміністративно-правового механізму реалізації функцій прокуратури, що виступає вектором та орієнтиром розвитку для відповідного нормативного підґрунтя на національному рівні.

Розділ 2 «Організація здійснення окремих функцій прокуратури» містить три підрозділи, в яких визначено особливості організації здійснення нагляду за додержанням законів органами, що проводять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство; з'ясовано нагляд за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян; схарактеризовано представництво інтересів громадянина або держави в суді у випадках визначених законом.

У підрозділі 2.1 «Особливості організації здійснення нагляду за додержанням законів органами, що проводять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство» наголошується, що здійснення нагляду за додержанням законів органами, що проводять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство є історично сформованим механізмом, який

перебуває на етапі активної трансформації відповідно до європейських стандартів та цінностей.

Здійснено розгляд ретроспективи становлення відомчого регулювання особливостей організації здійснення нагляду за додержанням законів органами, що проводять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство в Україні. Узагальнено, що цей різновид наглядової діяльності прокурорів спочатку об'єктивувався єдністю видового напрямку діяльності правоохоронних органів (однак не цілковито, адже був розподіл специфіки її здійснення природною властивістю тексту положень нормативно-правових актів окремо щодо кожного об'єкту перевірок), проте досить швидко прийшло усвідомлення необхідності їхньої диференціації як самостійних об'єктів перевірки (оперативно-розшукової та досудового розслідування), що мають врегульовуватись окремими нормативними актами.

Доведено, що наглядова функція, яку здійснює прокурор під час реалізації правоохоронними органами оперативно-розшукової діяльності, дізнання та досудового слідства є важливою для забезпечення законності дій означених суб'єктів, від якості діяльності яких залежить рівень забезпечення балансу соціальної справедливості. Вона також є запобіжним механізмом для можливих порушень прав громадян у ході їхнього здійснення.

Наголошено, що як і у випадку здійснення нагляду за додержанням законів органами, що проводять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство, наглядова функція, яку здійснює прокурор під час реалізації виконання судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян має свою унікальну специфіку.

Акцентовано, що ст. 25 Закону України «Про прокуратуру» апелює правовим концептом «нагляд за додержанням законів органами, що провадять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство». Висунуто гіпотезу, що це пов'язано з особливостями сфери протидії злочинності, яка в загальному є об'єктом нагляду у цьому контексті. Виявлено, що положення цієї статті є загальними, які більш конкретизовані спеціальними законодавчими актами та деталізовані відомчими нормативно-правовими актами.

Підтримано доцільність доповнення ст. 185-8 КУпАП України частиною третьою, яка має встановлювати санкцію за невиконання вимог прокурора про вжиття заходів до усунення порушень закону в їх діяльності.

У підрозділі 2.2 «Нагляд за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян» уточнено, що вітчизняними вченими розгляд проблематики щодо здійснення нагляду за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян здійснюється як з позиції єдності об'єктного напрямку, так і в диференційованому аспекті. Причому загалом вона є малодослідженою, що зумовлено: по-перше, змінами та доповненнями, які вносяться до чинних нормативних актів з метою їхнього уточнення, модифікації

або прийняття загалом нових на зміну наявним, адже вони вичерпали свою актуальність; по-друге, специфічним та складним предметом розгляду, зокрема з огляду поєднання/диференціації теоретичного та практичного дискурсів; по-третє, її неоднозначністю з точки зору забезпечення балансу між захистом прав громадян і необхідністю виконання судових рішень та забезпечення громадської безпеки в цілому; по-четверте, ширшим контекстом її динаміки, необмеженим лиш законодавчими змінами, оскільки багато аспектів оптимізуються й правозастосовною практикою та під впливом суспільних вимог, які дозволяють вчинення/утримання від певних дій без корективів законодавчих положень. Доведено, що ця проблематика відзначається комплексним змістом, тобто є загальні аспекти здійснення нагляду за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян, а також спеціальні, які породжені існуванням самотійних різновидів застосування комплексу обмежень прав і свобод засудженого/правопорушника.

Виявлено, що нагляд за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян має широкий спектр піднаглядних об'єктів і включає різноманітні сфери, від установ кримінально-виконавчої спеціалізації до медичних закладів та освітніх установ, які безпосередньо пов'язані з реалізацією державних карних функцій, щодо відновлення балансу соціальної справедливості.

Доведено, що нагляд за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян, як відповідна функція прокуратури, відіграє критичну роль у реалізації обов'язку держави гарантувати дотримання прав громадян (навіть у випадку встановлення факту прояву антисоціальної поведінки), запобіганні їхньому порушенню та забезпеченні ефективного виконання судових рішень та рішень адміністративних органів. Наразі ця діяльність передбачає три самотійних різновиди: нагляд за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах; нагляд за додержанням законів при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян; нагляд за додержанням законів при застосуванні заходів впливу за адміністративні правопорушення.

У підрозділі 2.3 «Представництво інтересів громадянина або держави в суді у випадках визначених законом» з'ясовано, що судове представництво прокурором диференціюється на два різновиди, кожен з яких має власну специфіку в аспекті формування процесуальних відносин, де за встановленими правилами прокурор має набути статусу сторони судового процесу. Тому стверджується, що формулювання конституційних норм щодо повноважень прокуратури «здійснювати представництво інтересів держави в суді» слід розглядати у розширеному трактуванні.

Доведено, що з позиції судової доктрини доречним для розгляду є підхід, що передбачає гнучке тлумачення та застосування правових механізмів для

захисту державних інтересів у відповідь на конкретні ситуації та виклики. Запропоновано категорію «державні інтереси» трактувати як об'єктивні потреби та цінності держави, які базуються на загальносуспільних (публічних) потребах і є релевантними для цих потреб з правової точки зору. Однак уточнено, що категорія «законні інтереси держави» є вужчою, адже стосується тільки тих потреб та цінностей держави, що мають нормативне закріплення, завдяки чому вони знаходяться під охороною та захистом держави.

Виявлено, що чинним законодавством передбачено лише два випадки для здійснення прокурором судового представництва. Причому обидва ґрунтуються на встановленні факту відсутності вчинення належних активних дій з боку відповідного суб'єкта владних повноважень (у тому числі через його відсутність). Це означає, що прокурор має право на судове представництво лише у випадках, коли інші владні органи не виконують свої повноваження з захисту законних інтересів держави належним чином або взагалі не реалізують своє право на звернення до суду. Існує також обов'язок доведення ним такої необхідності перед судом, однак тільки у випадку обґрунтування неналежного здійснення суб'єктом владних повноважень своїх функціональних обов'язків.

Наголошується, що у процедурному аспекті перед пред'явленням позову прокурор зобов'язаний попередньо повідомити про виявлені факти необхідності здійснення захисту законних інтересів держави уповноваженого на такі дії суб'єкта владних повноважень.

Розкрито особливості вступу у справи прокурорами, провадження в яких відкрито за позовами (заявами) інших осіб. Виявлено, що в контексті цієї форми представницької функції прокуратури ключовим є те, що така можливість є забезпеченою виключно в аспекті власного волевиявлення прокурора. Причому також важливо обґрунтувати та довести необхідність реалізації цієї функції.

З'ясовано, що усі форми представницької функції прокуратури передбачають наявність обов'язку останнього контролювати подальший рух справи.

Розділ 3 «Пріоритетні напрямки удосконалення адміністративно-правового механізму реалізації функцій прокуратури» складається з двох підрозділів, в яких розкривається міжнародне співробітництво як основа реалізації функцій прокуратурою, а також здійснення державного контролю за реалізацією прокуратурою своїх функцій та напрямки удосконалення законодавства.

У підрозділі 3.1 «Міжнародне співробітництво як основа реалізації функцій прокуратурою» акцентовано увагу, що міжнародна співпраця у правоохоронній сфері для нашої держави сьогодні – це не просто певний рівень взаємодії, а об'єктивна першочергова потреба, зумовлена як загальними інтеграційними та глобалізаційними світовими процесами, що обумовлюють в тому числі виникнення нових транснаціональних форм злочинності, так і численними фактами порушень норм міжнародного гуманітарного права, прав і свобод людини, а також безпрецедентними масштабами воєнних злочинів, що продовжують вчинятися росією на території України, починаючи з 2014 року. В

контексті наведеного наголошено, що співробітництво органів прокуратури України на міжнародній арені набуває особливого концептуального значення.

Визначено, що механізм правового регулювання міжнародного співробітництва прокуратури реалізується у двох площинах – міжнародній та площині національного права, в свою чергу остання характеризується комплексним характером правового регулювання – базується як на нормах кримінального процесуального права, так і на нормах адміністративного права.

На підставі аналізу міжнародного та національного законодавства визначено та схарактеризовано основні форми міжнародного співробітництва органів прокуратури – договірну (підготовка та укладання міжнародних (міжвідомчих) договорів), процесуальну (надання міжнародної правової допомоги, екстрадиція, перейняття кримінального провадження тощо), організаційну (проведення заходів міжнародного характеру, реалізація проєктів і програм міжнародного співробітництва тощо).

Наголошено, що розвиток міжнародного співробітництва та форм його реалізації безпосередньо залежить від глобальних і регіональних викликів і проблем у світі. Існуючий формалізм процедур та механізмів міжнародного права, а також неспроможність ООН та інших міжнародних організацій забезпечити належне їх функціонування, з однієї сторони призвели до повного свавілля у міжнародних відносинах, а з іншої – обумовили активний розвиток функціонування дієвих неінституційних («неформальних») альянсів, які мають низку переваг перед інституційним міжнародним співробітництвом, зокрема: 1) відсутність зайвого формалізму; 2) гнучкість у способах вирішення спільних завдань; 3) оперативність; 4) пряма форма взаємодії між суб'єктами міжнародних відносин. Схарактеризовано функціонування «неформальних» альянсів як ефективних сучасних механізмів співробітництва на прикладі співпраці органів прокуратури на міжнародній арені (зокрема координаційний механізм діалогової групи Ukraine Accountability Dialogue Group з питань притягнення до відповідальності за злочини, вчинені в Україні у результаті російської збройної агресії; спільна слідча група для розслідування агресії росії та її воєнних злочинів на території України (Joint investigation team); консультативна група з питань найтяжчих міжнародних злочинів АСА (Atrocity Crimes Advisory Group); кооперація 43 держав, які звернулися до МКС щодо ситуації в Україні тощо).

У підрозділі 3.2 «Державний контроль за реалізацією прокуратурою своїх функцій та напрямки удосконалення законодавства» наголошується, що дослідженню питання здійснення державного контролю за реалізацією прокуратурою своїх функцій приділяється увага як з боку науковців, так і правозастосовної практики в частині удосконалення діяльності останньої.

Акцентується увага на важливості вдосконалення механізмів інформування громадськості про випадки порушення прав людини, реагування на правопорушення з боку правоохоронних органів, висвітлення процесу розслідування таких порушень з урахуванням типу порушених прав, а також на необхідності повідомляти про резонансні правопорушення та актуальні події, щоб продемонструвати невідворотність покарання за правопорушення, відсутність подвійних стандартів або привілейованого ставлення. Це підтверджує ефективну

роботу прокуратури щодо запобігання порушенням з боку правоохоронних органів та інших органів державної влади, і той же час, повинен відбуватися державний контроль за діяльністю останніх.

Доведено, що здійснення державного контролю за діяльністю органів прокуратури має систематичний, всебічний та прозорий характер, в частині здійснення останніми своїх функцій. В цілому контроль за діяльністю органів прокуратури доцільно класифікувати на: державний, громадський та судовий.

Розглянуто контроль за діяльністю органів прокуратури через призму інституту звернення громадян відіграє важливу роль в діяльності останніх, оскільки надає можливість виявити певні прогалини, та своєчасно відреагувати на порушення основних прав та свобод людини та громадянина, як безпосередньо органами прокуратури, так й іншими органами публічної влади.

Основна мета здійснення державного контролю полягає у забезпечення реалізації основних прав та свобод людини та громадянина, та недопущення порушення останніми через використання різних правових інструментів. Предметом здійснення державного контролю за діяльністю прокуратури в частині реалізації функцій є: 1) інституціональна складова; 2) функціональна складова; 3) інструментальна складова; та 4) організаційна складова.

Підкреслюється, що в чинному законодавстві немає чітких норм щодо систематичного механізму державного контролю за діяльністю органів прокуратури в частині реалізації функцій, тому це питання потребує подальшого комплексного наукового дослідження.

ВИСНОВКИ

У висновках дисертації представлено сучасний підхід до вирішення наукової задачі щодо визначення поняття та особливостей адміністративно-правового механізму реалізації функцій прокуратури, які сформульовані у теоретичних положеннях і пропозиціях, що містять наукову новизну.

1. Визначено, що тенденції сучасних досліджень, присвячених функціонуванню прокуратури України корелюються як зі збільшенням кількості реальних загроз національній безпеці, а також безпрецедентними викликами, які постали перед органами прокуратури у зв'язку із повномасштабною агресією РФ, так і процесами структурно-функціональної модернізації органів прокуратури, зумовленими остаточною відмовою від «радянської» моделі функціонування прокуратури та формуванням прокуратури європейського зразка, яка відповідатиме потребам та інтересам суспільства і держави, і, відповідно, перманентними змінами нормативно-правової регламентації організації та діяльності органів прокуратури.

2. Обґрунтовано, що теоретико-правова конструкція «адміністративно-правовий механізм реалізації функцій прокуратурою» характеризується сукупністю таких ознак: а) є динамічним системним утворенням, що характеризується внутрішньою зорганізованістю нормативних, інституційно-організаційних, інструментально-функціональних, ресурсно-забезпечувальних елементів, які формують цілісну єдність; б) внутрішня будова має структурно-

функціональний характер; в) кожен елемент має власне призначення, одночасно обумовлене єдиною метою функціонування всього механізму задля досягнення бажаного правового результату (метою функціонування адміністративно-правового механізму реалізації функцій прокуратурою є захист прав і свобод людини, загальних інтересів суспільства та держави, а бажаним правовим результатом виступає досягнення належного рівня законності та правопорядку в державі); г) функціонування такого механізму забезпечується взаємозв'язком та взаємодією його елементів; ґ) виключний спеціальний склад суб'єктів, уповноважених здійснювати функції прокуратури; д) безпосередня практична реалізація такого механізму здійснюється на основі адміністративно-правових норм.

3. Встановлено, що правові засади адміністративно-правового механізму реалізації функцій прокуратури виступають нормативним засобом закріплення інституційно-організаційних, інструментально-функціональних, ресурсно-забезпечувальних параметрів реалізації функцій прокуратури, формуючи нормативно-правове поле функціонування всього механізму реалізації функцій прокуратури як складного цілісного утворення. При цьому правові засади адміністративно-правового механізму реалізації функцій прокуратури характеризуються певною дуальністю, з одного боку вони виступають статичною складовою цілісної конструктивної системи, яка може функціонувати лише у єдності та взаємодії її елементів, тобто у динаміці, а з іншого, – виступаючи нормативним підґрунтям належного та ефективного функціонування всього механізму, справляють визначальний формуючий вплив на інші елементи системи, виступаючи нормативною межею їх функціонування.

4. Визначено, що організація здійснення нагляду за додержанням законів органами, що проводять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство – це послідовний процес забезпечення законності у діяльності органів безпеки, який розрахований на мінімізацію проявів функціональних порушень процедур належної діяльності піднаглядних суб'єктів задля здійснення поступового переходу від карно-стимулюючих методів роботи прокурорів до їхньої взаємодії як суб'єктів реалізації спільної стратегії та тактики дій у сфері протидії злочинності. Доведено, що відповідальність за правильну організацію цього процесу більшою мірою лежить на Офісі Генерального прокурора, який має забезпечити, щоб всі ланки цього механізму діяли злагоджено завдяки заздалегідь розробленим порядкам та інструкціям, які оперативно адаптуються під змінні умови безпекового середовища та способи реалізації міжінституційних зв'язків.

5. Виявлено, що зростаюча увага до прав людини, розвиток правозахисного руху та інтерес суспільства до прозорості та ефективності правосуддя, – чинники необхідності здійснення ефективного нагляду за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян. Доведено, що наразі ця функція прокуратури об'єктивує три самостійних різновиди діяльності (нагляд за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах; нагляд за додержанням законів при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням

особистої свободи громадян; нагляд за додержанням законів при застосуванні заходів впливу за адміністративні правопорушення), об'єднаних необхідністю реалізації обов'язку держави гарантувати дотримання прав громадян (навіть у випадку встановлення факту прояву антисоціальної поведінки), запобіганні їхньому порушенню та забезпеченні ефективного виконання судових рішень та рішень адміністративних органів.

6. Доведено, що забезпечення конституційної функції представництва держави прокуратурою у суді є ефективною формою захисту законних інтересів держави. Причому йдеться не тільки про ресурси держави та аспекти її функціональності, адже захист неповнолітніх, недієздатних або обмежено дієздатних у випадку відсутності у них можливості належного самозахисту теж є державним пріоритетом, зумовленим наявністю обов'язку держави піклуватись про своїх громадян. Однак виявлено, що її реалізація потребує подальшого нормативного забезпечення та уточнення, особливо у контексті захисту інтересів держави під час воєнного стану, який не тільки обмежує права громадян, але і створює додаткові виклики для забезпечення національних інтересів. З'ясовано, що органи державної влади, в особі їх політичних представників, та інші зацікавлені сторони усвідомлюють важливість цієї проблеми, активно працюють над стратегією відновлення України, однак не враховують один важливий аспект – наявні проблеми судового представництва прокурорами можуть бути нормативно вирішеними, однак чи будуть відповідні рішення практично дієвими залишається відкритим питанням. Щонайменше в аспекті наявності у суду можливості самостійного вирішення питання про наявність у прокурора процесуальної правоздатності для звернення з позовом щодо специфічного предмета спору, який формально може не відповідати вимозі доцільності захисту, але потребує такого у зв'язку з фактичними обставинами. Виходячи з цього, важливо продовжувати вдосконалювати законодавство та процедури, щоб забезпечити ефективне представництво інтересів держави у суді під час воєнного стану та в інших складних ситуаціях.

6. Запропоновано визначення категорії «державний контроль за реалізацією прокуратурою своїх функцій» під яким доцільно розуміти систему цілеспрямованих дій спеціально створених суб'єктів, міжвідомчої компетенції, щодо перевірки, моніторингу, аналізу відповідності фактичного стану впорядкованості публічно-правових відносин за участю посадових осіб органів прокуратури дотриманню законності, встановленні фактів правопорушень та житті адекватних одержаному результату заходів з метою не допущення зловживання з боку прокурорів владними повноваженнями щодо застосування право обмежувальних заходів та забезпечення відповідного балансу між загальнодержавними, корпоративними інтересами та правами людини тощо. Наголошено, що однією із форм державного контролю за діяльністю органів прокуратури в загальному аспекті доцільно віднести запровадження інституту «Прокурор громади». Запровадження останнього, з одного боку, наближає інститут прокуратури ближче до населення, що сприяє відкритості і прозорості їх діяльності, а з іншого створює додаткові можливості для здійснення контролю за

діяльністю прокурора з боку інших учасників управління територіальними громадами.

7. Доведено, що міжнародне співробітництво органів прокуратури, як регламентована міжнародними і національними нормативно-правовими актами та заснована на загально визнаних принципах міжнародного права цілеспрямована, скоординована, узгоджена за цілями та пріоритетами, а також варіативна за формами, методами та інструментами реалізації діяльність, спрямована на досягнення спільних інтересів та завдань між різними формальними та неформальними суб'єктами міжнародної арени, виступає стратегічним напрямом, ефективним інструментом та основою належної реалізації функцій прокуратури.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ за темою дисертації

в яких висвітлено основні наукові результати дисертації:

1. Ільєнков О.О. Представництво інтересів держави прокурором в суді: ідентифікація нормативних особливостей. *Вісник кримінологічної асоціації України*. 2023. № 1 (28). С. 325-336. DOI: <https://doi.org/10.32631/vca.2023.1.30>.

2. Ільєнков О.О. Ретроспектива становлення відомчого регулювання особливостей організації здійснення нагляду за додержанням законів органами, що проводять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство. *Вісник кримінологічної асоціації України*. 2023. № 2 (29). С. 373-389. DOI: <https://doi.org/10.32631/vca.2023.2.31>.

3. Ільєнков О.О. Міжнародне співробітництво як основа реалізації функцій прокуратурою: сучасний стан та тенденції розвитку. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 11. С. 766-769. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-11/186>.

4. Ільєнков О.О. Адміністративно-правовий механізм реалізації функцій прокуратурою: поняття та структура. *KELM*. 2022. № 7 (51). С. 294-299. DOI: <https://doi.org/10.51647/kelm.2022.7.47>

5. Ільєнков О.О. Деякі питання здійснення державного контролю за реалізацією прокуратурою своїх функцій. *Наукові Записки. Серія: Право*. 2020. Вип. 8. Спецвипуск. С. 294-299.

які засвідчують апробацію матеріалів дисертації :

6. Ільєнков О.О. Правові засади адміністративно-правового механізму реалізації функцій прокуратури: проблеми категорійного розуміння. *Правові проблеми сучасності та наукові підходи до їх вирішення: матеріали міжнародної науково-практичної конференції* (м. Київ, 25–26 січня 2023 р.). Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2023. С. 139–141.

7. Ільєнков О.О. Державний контроль за реалізацією прокуратурою своїх функцій: питання сьогодення. *Науково-практичні засади розвитку наукової думки на сучасному етапі державотворення: матеріали міжнародної науково-практичної конференції* (м. Київ, 22–23 вересня 2021 р.). Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2021. С. 122–124.

8. Ільєнков О.О. Деякі аспекти реалізації функцій прокуратурою через призму міжнародного співробітництва. *Інноваційні підходи до реформування*

сучасного законодавства: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 20–21 квітня 2023 р.). Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2023. С. 127–129.

АНОТАЦІЯ

Гльєнков О.О. Адміністративно-правовий механізм реалізації функцій прокуратури. – *Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.*

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 (081 – Право). Науково-дослідний інститут публічного права, Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка. Кропивницький, 2024.

Дисертацію присвячено визначенню адміністративно-правового механізму реалізації функцій прокуратури, а також формулюванню перспективних напрямків удосконалення адміністративного законодавства в цій частині.

Визначено, що тенденції сучасних досліджень, присвячених функціонуванню прокуратури України корелюються як зі збільшенням кількості реальних загроз національній безпеці, а також безпрецедентними викликами, які постали перед органами прокуратури у зв'язку із повномасштабною агресією РФ, так і процесами структурно-функціональної модернізації органів прокуратури.

Досліджено поняття та структура адміністративно-правового механізму реалізації функцій прокуратурою, а також виокремлено ознаки теоретико-правової конструкції «адміністративно-правовий механізм реалізації функцій прокуратурою». Встановлено, що правові засади адміністративно-правового механізму реалізації функцій прокуратури виступають нормативним засобом закріплення інституційно-організаційних, інструментально-функціональних, ресурсно-забезпечувальних параметрів реалізації функцій прокуратури, формуючи нормативно-правове поле функціонування всього механізму реалізації функцій прокуратури як складного цілісного утворення.

Наголошено, що здійснення нагляду за додержанням законів органами, що проводять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство є історично сформованим механізмом, який перебуває на етапі активної трансформації відповідно до європейських стандартів та цінностей. Виявлено загальні аспекти здійснення нагляду за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян, а також спеціальні, які породжені існуванням самостійних різновидів застосування комплексу обмежень прав і свобод засудженого/правопорушника.

З'ясовано, що судове представництво прокурором диференціюється на два різновиди, кожен з яких має власну специфіку в аспекті формування процесуальних відносин, де за встановленими правилами прокурор має набути статусу сторони судового процесу.

Доведено, що міжнародне співробітництво органів прокуратури становить регламентовану міжнародними і національними нормативно-правовими актами та засновану на загальноновизнаних принципах міжнародного права цілеспрямована,

скоординована, узгоджена за цілями та пріоритетами, а також варіативна за формами, методами та інструментами реалізації діяльності останньої, та виступає стратегічним напрямом, ефективним інструментом та основою належної реалізації функцій прокуратури. Досліджено державний контроль за реалізацією прокуратурою своїх функцій та напрямки удосконалення законодавства.

Обґрунтовано науково-теоретичні висновки та практичні пропозиції, спрямовані на удосконалення законодавства, норми якого регулюють діяльність органів прокуратури під час реалізації окремих функцій.

Ключові слова: адміністративно-правовий механізм, прокуратура, функції прокуратури, нагляду за додержанням законів, органи, що проводять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство, виконання судових рішень, заходи примусового характеру, обмеження особистої свободи громадян, представництво інтересів громадянина або держави.

SUMMARY

Ilienkov O.O. The administrative and legal mechanism for implementing the functions of the prosecutor's office. – Qualifying scientific work on manuscript rights.

Dissertation for obtaining the scientific degree of candidate of legal sciences, specialty 12.00.07 (081 – Law). Research Institute of Public Law, Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University. Kropyvnytskyi, 2024.

The dissertation is devoted to the determination of the administrative-legal mechanism for the implementation of the functions of the prosecutor's office, as well as to the formulation of promising directions for the improvement of administrative legislation in this part. It was determined that the trends of modern studies devoted to the functioning of the Prosecutor's Office of Ukraine are correlated both with the increase in the number of real threats to national security, as well as with the unprecedented challenges faced by the prosecutor's office in connection with the full-scale aggression of the Russian Federation, and with the processes of structural and functional modernization of the prosecutor's office. The concept and structure of the administrative-legal mechanism for the implementation of functions by the prosecutor's office were studied, as well as the features of the theoretical-legal construction "administrative-legal mechanism for the implementation of functions by the prosecutor's office" were identified. It has been established that the legal foundations of the administrative-legal mechanism for the implementation of the functions of the prosecutor's office act as a regulatory means of establishing the institutional-organizational, instrumental-functional, resource-providing parameters for the implementation of the functions of the prosecutor's office, forming the normative-legal field of functioning of the entire mechanism for the implementation of the functions of the prosecutor's office as a complex integral entity. It is emphasized that the supervision of the observance of laws by the bodies conducting operational investigative activities, inquiries, pre-trial investigation is a historically formed mechanism that is at the stage of active transformation in accordance with European standards and values. The general aspects of monitoring the observance of laws in the execution of court decisions in criminal cases, as well as in the application of other measures of a coercive nature

related to the restriction of personal freedom of citizens, as well as special ones arising from the existence of independent varieties of the application of a complex of restrictions on the rights and freedoms of a convicted person, have been identified /offender. It was found that judicial representation by the prosecutor is differentiated into two varieties, each of which has its own specificity in the aspect of forming procedural relations, where according to the established rules, the prosecutor must acquire the status of a party to the judicial process. It has been proven that the international cooperation of the prosecutor's office is regulated by international and national legal acts and based on the generally recognized principles of international law, is purposeful, coordinated, agreed on goals and priorities, as well as variable in the forms, methods and tools of the implementation of the latter's activities, and acts as a strategic direction , an effective tool and basis for the proper implementation of the functions of the prosecutor's office. The state control over the implementation of its functions by the prosecutor's office and directions for improving the legislation were studied. The scientific and theoretical conclusions and practical proposals aimed at improving the legislation, the norms of which regulate the activities of the prosecutor's office during the implementation of certain functions, are substantiated.

Key words: administrative-legal mechanism, prosecutor's office, functions of the prosecutor's office, supervision of compliance with laws, bodies conducting operative and investigative activities, inquiry, pre-trial investigation, execution of court decisions, coercive measures, restriction of personal freedom of citizens, representation of the interests of a citizen or the state.

**СВІДОЦТВО ПРО ВНЕСЕННЯ СУБ'ЄКТА ВИДАВНИЧОЇ СПРАВИ ДО ДЕРЖАВНОГО
РЕЄСТРУ ВИДАВЦІВ, ВИГОТІВНИКІВ І РОЗПОВСЮДЖУВАЧІВ ВИДАВНИЧОЇ ПРОДУКЦІЇ
Серія ДК № 1537 від 22.10.2003 р.**

Підп. до друку 22.04.2024 р. Формат 60×90/16. Папір офсетн.
Друк різнограф. Ум. др. арк. 0,9. Тираж 100. Зам. № 9902.

*РЕДАКЦІЙНО–ВИДАВНИЧИЙ ВІДДІЛ
Центральноукраїнського державного
університету імені Володимира Винниченка
25006, Кропивницький, вул. Шевченка, 1.
Тел.: (0522) 24–59–84.
Факс.: (0522) 24–85–44.
E–Mail: mails@cuspu.edu.ua*

